

Secretul bancar prin prisma reglementării obligației de confidențialitate și a obligației de neuz a băncii

Drd. Ioana-Camelia BUCIU*

Facultatea de Drept
Universitatea de Vest din Timișoara

Abstract

This paper analyses the bank's duty of confidentiality in the Romanian legal system, with regard to the sources of the duty of confidentiality, the grounds of the bank secrecy, the code of conduct in the field of bank secrecy, and the legal consequences of the breach of bank's duty of confidentiality.

Keywords: bank, duty of confidentiality, bank secrecy, code of conduct

Rezumat

Această lucrare analizează obligația băncii de confidențialitate în sistemul de drept român, în ceea ce privește originile obligației de confidențialitate, temeiurile secretului bancar, codul de conduită în domeniul secretului bancar, precum și efectele juridice ale încălcării obligației de confidențialitate a băncii.

Cuvinte-cheie: banca, obligația de confidențialitate, secretul bancar, codul de conduită

Una dintre cele mai importante obligații pe care le au instituțiile bancare care funcționează pe teritoriul României, fie că sunt persoane juridice române, fie reprezentanțe ale unor instituții de credit străine, o reprezintă păstrarea secretului profesional în relațiile cu clientela proprie.

Secretul bancar protejează informațiile cheie ale clientului comerciant pe piața concurenței. Astfel de informații sunt definitorii în orientarea activității pe care o desfășoară, iar cunoașterea anumitor parametri ai afacerii sale de către concurență poate avea o importanță într-atât de mare încât să-l scoată de pe

* ioana.buciu@ymail.com

piață. Sau dimpotrivă, descoperirea unor condiții mai favorabile, neexploatate pe piață poate să-l conducă la o poziție de lider în sectorul său.

Acest gen de informații în legătură cu clientul sunt confidențiale. Ele sunt adevărate eforturi depuse de comerciant, care în practică reprezintă ingredientele „rețetei succesului în business”. Din facturi și alte documente de plată se pot identifica furnizorii unui client, care pot să fie mai rentabili din punct de vedere calitativ sau al costurilor; materia primă folosită la fabricarea unui produs sau materia prima substituibilă pentru obținerea aceluiași produs la un preț mai mic; valoarea cifrei de afaceri a clientului; piața de desfacere a clientului, mai exact clientela sa; informații despre angajații săi, precum și remunerația acestora.

Alături de aceste date, rezultate din tranzacțiile încheiate de client, informații cu care banca intră în contact, mai sunt și informațiile care relevă caracteristica de marketing a comerciantului. Astfel de relevanță o au: perioada de timp la care comerciantul își plătește furnizorii de unde reiese puterea sa economică pe piață, precum și încrederea de care se bucură în mediul de afaceri; momentul la care se plătește marfa, dacă aceasta este plătită în avans denotă slaba sa putere economică, precum și gradul scăzut de legitimitate a calității sale de comerciant, iar dacă marfa este plătită ulterior momentului vânzării reiese faptul că marfa este de bună calitate, iar comerciantul nu prezintă un grad de risc ca și comerciant.

Toate aceste informații, ocrotite prin imperativul obligației de confidențialitate, sunt de o importanță vitală în lumea comerțului concurențial.

Mai mult decât atât, secretul bancar este un seif de informații ce angrenează pe plan mondial dezvoltarea a două lumi diferite, antagonice: una a lumii de afaceri și a comerțului licit și alta a fraudei și a spălării de bani.

Ocrotind interesul general al faptelor de comerț și încercând în același timp să prevină dezvoltarea unui comportament infracțional, rigiditatea imperativului confidențialității este controlată și limitată prin derogările prevăzute în mod expres de lege.

Reglementarea obligației de confidențialitate și a obligației de neuz este prevăzută în principal în reglementarea cu caracter general a O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, cu modificările și completările ulterioare, și se realizează prin obligația de confidențialitate și obligația de neuz a informațiilor care privesc persoana, proprietatea, activitatea, afacerea, relațiile personale sau de afaceri ale clienților – solduri, rulaje, operațiuni derulate – la serviciile prestate sau la contractele încheiate cu clienții.

Dispoziții speciale se regăsesc și în alte acte normative, dintre care Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României, cu completările ulterioare, Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului, cu modificările ulterioare, precum și O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Analiza cadrului normativ menționat evidențiază diferite aspecte ale obiectului, titularilor, formelor de manifestare, derogărilor sau eventualelor abuzuri în materia acestei obligații profesionale, distincte pentru fiecare componentă a sistemului bancar în parte.

Însă această obligație, deși esențială pentru menținerea activității bancare în condiții optime, nu este absolută, existând derogări expres reglementate de lege. Și în acest caz interesul public al statului este superior interesului privat, avându-se în vedere o mai bună dirijare și supraveghere a activității bancare și a activității comerciale, ce se realizează prin intermediul instituțiilor bancare la nivel național, comunitar și internațional.

Potrivit dispozițiilor art. 111 alin. (1) din O.U.G. nr. 99/2006, obiectul secretului bancar vizează „toate faptele, datele și informațiile referitoare la activitatea desfășurată, precum și orice fapt, dată sau informație referitoare la activitatea desfășurată, precum și orice fapt, dată sau informație, aflate la dispoziția instituției de credit care privesc persoana, proprietatea, activitatea, afacerea, relațiile personale sau de afaceri ale clienților – solduri, rulaje, operațiuni derulate –, la serviciile prestate sau la contractele încheiate cu clienții”. Client al unei bănci este orice persoană care beneficiază de serviciile acesteia, între el și bancă desfășurându-se o tranzacție, după cum este specificat în alin. (2), care este obiectul *obligației de confidențialitate*.

Față de obligația de confidențialitate, legea adaugă în art. 112 alin. (2) din O.U.G. nr. 99/2006 și o *obligație complementară de neuz*, pentru a da eficiență primeia. Astfel, persoanele care iau cunoștință de informațiile care se bucură de beneficiul confidențialității „nu au dreptul de a folosi sau de a dezvălui nici în timpul activității și nici după încetarea acesteia, fapte sau date care, dacă ar deveni publice, ar dăuna intereselor ori prestigiului unei instituții de credit sau ale unui client al acesteia”. Prin urmare, legea interzice în mod expres personalului băncii

să divulge sau să uzeze, în folos personal, de datele pe care le deține, obligațiile fiind impuse de lege atât în timpul activității, cât și după încetarea acesteia¹.

Fundamentul secretului bancar rezidă în relația stabilită între client și bancă, în limitele cadrului legal.

În principal, secretul profesional reprezintă un mijloc de protecție a persoanei clientului, dar și de apărare a confidențialității afacerilor acestuia, având un rol esențial în consolidarea încrederii clientului în relația sa cu banca.

Din perspectiva clientului, relația sa cu banca are un caracter *intuitu personae*, acesta având dreptul ca operațiunile bancare pe care le desfășoară să aibă un caracter confidențial.

Doctrina a apreciat că dreptul la confidențialitatea operațiunilor bancare întreprinse de persoane fizice se fundamentează pe dreptul la viața privată, consacrat de art. 26 din Constituție.

În ceea ce privește persoanele juridice, și anume comercianții, temeiul secretului bancar își găsește justificarea în secretul comercial².

În ceea ce privește *temeiul juridic* al uneia dintre cele mai importante obligații ale băncii, literatura de specialitate prezintă mai multe păreri.

Prima teză îi atribuie clientului un drept absolut asupra tuturor informațiilor pe care le transmite băncii, în virtutea operațiunilor și serviciilor executate. Acestei teze i se opun prevederile legale, care obligă banca să furnizeze sau să divulge anumite informații, obligații care reprezintă limitele sau derogările acestei obligații de confidențialitate în detrimentul beneficiului clientului, prevalând astfel interesul public al statului.

A doua teză a temeiului juridic, o reprezintă teza contractuală, care fundamentează obligația de confidențialitate pe contractul bancar încheiat de client cu banca.

Astfel, *natura juridică a obligației de secret a băncii o reprezintă atât legea, cât și contractul*. În aceste condiții, părțile au posibilitatea de a lărgi, prin contract, întinderea informațiilor pe care banca poate să le ofere cu acordul clientului, în cadrul unor operațiuni cu terții sau cu alte bănci, care au și ele dreptul de a fi informate asupra clientului.

¹ I. Turcu, *Drept bancar, I*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 275.

² L. Bercea, *Banii și băncile. O perspectivă juridică*, Ed. Universității de Vest, Timișoara, 2006, p. 280.

Independent de natura juridică a obligației de confidențialitate, legală sau contractuală, literatura de specialitate a subliniat importanța acestei obligații în virtutea dublei sale calități: de confident necesar și de prestator de servicii. În calitate de prestator, banca are obligația de a nu divulga informațiile confidențiale, indiferent dacă divulgarea acestora ar putea sau nu să-l prejudicieze pe client. În calitate de prestator de servicii, banca este obligată să nu divulge o informație despre client, chiar neconfidențială, dacă aceasta ar putea fi utilizată contra clientului³.

Destinatarii obligației de confidențialitate și ai obligației de neuz sunt persoanele prevăzute în art. 112 și art. 116 din O.U.G. nr. 99/2006, abilitate să solicite și să primească informații de natura secretului bancar, putându-le utiliza numai în scopul pentru care le-au solicitat sau le-au fost furnizate.

Având în vedere faptul că respectul pentru confidențialitatea informațiilor despre client se numără printre principiile fundamentale ale băncii, *orice persoană care desfășoară o activitate de administrare sau de conducere, care participă la activitatea unei instituții de credit* are obligația de a păstra confidențialitatea asupra oricărui fapt, date sau informații ce intră sub incidența obligației de discreție, de care a luat cunoștință în cursul exercitării activității bancare.

Prin specificul muncii și natura operațiunilor pe care angajații băncii le realizează, având acces la informații și date care sunt secret profesional sau au caracter de confidențialitate, aceștia sunt obligați să-și desfășoare activitatea cu discreție și precauție în utilizarea informațiilor secrete bancare. Transmiterea lor către personalul abilitat în acest sens se realizează numai în conformitate cu legea și potrivit normelor interne ale băncii.

Cu toate acestea, păstrarea secretului profesional și a confidențialității cu privire la datele și informațiile existente în bancă este o obligație imperativă cu caracter general, obligatorie pentru toți angajații din toate instituțiile de credit.

În toate cazurile, angajații băncii au obligația de a comunica șefilor ierarhici direcți, în timp util, orice aspect deosebit referitor la activități sau la comportamente contrare principiului confidențialității, pentru aplicarea unor măsuri adecvate în cel mai scurt timp.

Fiecare bancă adoptă, în mod obligatoriu și cu titlu individual, regulamentul intern privind Codul de conduită al angajaților săi.

³ L. Bercea, *op. cit.*, p. 282.

Codul de conduită al băncii prevede în mod expres că pentru asigurarea confidențialității datelor personale ale clienților și pentru protejarea încrederii acestora în bancă, fiecare angajat trebuie:

- să trateze ca strict confidențiale și să nu dezvăluie sau să facă publice informațiile despre tranzacțiile, situația financiară sau de altă natură privind banca sau clientela acesteia, despre care a luat la cunoștință direct sau indirect;

- să evite orice act sau omisiune care poate cauza dezvăluiri intenționate sau diseminarea informațiilor confidențiale legate de clienții băncii sau alți parteneri ai băncii sau ai grupului;

- să se asigure că nicio informație, document, dosar etc. nu rămâne expus accesului neautorizat, în mod special atunci când biroul rămâne nesupravegheat, chiar și pentru câteva minute;

- să se asigure de lipsa contactului vizual al clienților cu ecranul calculatorului folosit ca suport pentru diferite operațiuni și că niciun fel de date ale clienților nu sunt expuse pe ecran atunci când computerul este lăsat nesupravegheat, chiar și pentru câteva minute;

- să nu dezvăluie informații (cum sunt operațiunile contabile, particularități ale cecurilor etc.) la telefon, cu excepția situațiilor care necesită acest lucru;

- să se asigure că toate documentele confidențiale care trebuie aruncate sunt distruse fără a putea fi reconstituite;

- să se asigure că procedurile specifice implementate pentru comunicarea securizată în cadrul băncii și al grupului sunt respectate cu strictețe pentru fiecare document sau informație care trebuie expediată către alte unități ale băncii sau grupului;

- să evite să fie implicat în discuții purtate în cadrul unor întâlniri din mediul social sau privat, în contexte în care informații legate de interese financiare ale băncii și ale clienților acesteia pot fi divulgate;

- să evite să fie auzit discutând în surdină despre subiecte implicând orice informație care poate dăuna băncii, grupului sau clientelei, în recepții, pe coridoare, scări sau lifturi.

Dezvăluirea de către angajați a unor date și informații cu caracter confidențial sau secret privind activitatea băncii sau oferirea de servicii unui concurent, ori acceptarea unei oferte în acest sens constituie un act de concurență neloială și o abatere de la prevederile legale în materie. Acestea sunt sancționate conform prevederilor reglementărilor interne ale băncii.

Obligația de confidențialitate are o întindere complexă. Tot sub incidența obligației de discreție intră și informațiile care au fost luate la cunoștință din rapoarte sau alte documente ale băncii⁴.

Calitatea de destinatari ai obligației de secret bancar o au atât băncile, persoane juridice române, precum și sucursalele băncilor străine autorizate să funcționeze pe teritoriul României, precum și persoanele fizice care dețin informații de acest gen, cum ar fi intermediarii de operațiuni bancare.

În ceea ce privește băncile române care funcționează în străinătate printr-o sucursală, precum și filialele din străinătate ale băncilor române, acestea trebuie să respecte obligațiile de protecție a secretului bancar din statul de rezidență.

În sistemul francez, sunt supuși obligației de confidențialitate membrii consiliului de administrație și ai consiliului de supraveghere al băncii, persoanele care sub orice titlu participă la conducerea sau la gestiunea instituției de credit, precum și salariații acesteia. În mod contrar sunt exceptați de la această obligație salariații unei societăți de credit concurente, chiar și pentru informații ce-i privesc pe clienții propriei instituții. Această reglementare este aplicată tuturor instituțiilor de credit, indiferent de statutul particular pe care îl dețin.

Totodată obligația de confidențialitate se extinde și personalului din Comisia Bancară de supraveghere, precum și agenților de bancă, respectiv ai Băncii Franceze⁵.

Concluzii

Încălcarea secretului bancar și a confidențialității profesionale dau naștere obligației de răspundere în sarcina personalului băncii, atât în timpul exercitării activității, cât și ulterior, obligație ce derivă din natura privilegiată a relației băncii cu clientul. Prin urmare, există două aspecte ale obligației de secret bancar: păstrarea confidențialității asupra detaliilor referitoare la conturile clienților sau a altor aspecte privind relația clienților cu banca, pe de o parte, iar pe altă parte, păstrarea secretului asupra deciziilor și operațiunilor băncii, datorită faptului că accesul la astfel de informații ar putea acorda firmei concurente un avantaj, pe baze neloiale, astfel fiind încălcată libertatea de concurență⁶.

⁴ L. Smarandache, *Secretul profesional în domeniul bancar și implicațiile sale*, în Revista de drept bancar și financiar, nr. 3-4, 2008, p. 28.

⁵ Ch. Gavalda, J. Stoufflet, *Droi bancaire. Institutions. Comptes. Opérations. Services*. Ed. Lexis Nexis, Paris, 2008, p. 134.

⁶ V. Cocriș, D. Cirleşan, *Economie bancară repere teoretice și studiu monografic*, Ed. Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași, 2007, p. 165.